

Srebrenica – Pamtimo!

Kratak pregled aktivnosti Žena u crnom u vezi sa genocidom

Genocid u Srebrenici je najveći ratni zločin počinjen nakon Drugog svetskog rata u Evropi. Režim S. Miloševića omogućio je izvršenje genocida, pružanjem celokupne političke, vojne i finansijske pomoći Vojski Republike Srpske. Genocid u Srebrenici je paradigma svih srpskih zločina - zločina počinjenih u naše ime.

U okviru aktivnosti Žena u crnom u vezi sa suočavanjem s prošlošću, obeležavanje genocida u Srebrenici predstavlja jednu od najvažnijih političkih, moralnih i emotivnih činova.

Ova aktivnost ima mnoštvo segmenata, od kojih izdvajamo sledeće:

Akcije na ulici - protesti, komemoracije, performansi, kampanje, kako u periodu dok su trajali ratovi, tako i u periodu nakon toga:

- 17.7.1995. Žene u crnom održale su svoje prvo stajanje u tišini i ćutanju tokom genocida u Srebrenici.
- Od 1996 godine ŽuC obeležavaju genocid u Srebrenici na Trgu Republike u Beogradu svake godine u crnini i ćutanju. Takođe su održane i akcije obeležavanja genocida u Srebrenici izvan Beograda: Novi Sad, Leskovac, Loznica, Šabac, Valjevo...

Performansi, scenske akcije - izvedeni su najčešće u saradnji sa umetničkim kolektivima - *Dah teatar, Škart, Led art/Art klinika, kao i sa Act Women i Grupa Spomenik*. Od ovih akcija izdvajamo sledeće:

„Mape zabranjenog pamćenja“ - performans izveden 10. 7. 2004. sa Dah teatrom na Trgu Republike u Beogradu: čin saosećanja sa porodicama žrtava genocida i etički čin odgovornosti za zločine počinjene u naše ime. Tom prilikom Žene u crnom su bile napadnute.

“Da se ne zaboravi genocid u Srebrenici - solidarnost i odgovornost” – 10 jula 2008 godine na velikom ekranu (displeju) prikazan je dokumentarni film „Žene Srebrenice govore“ u produkciji Žena u crnom, a u režiji poznate umetnice Milice Tomić. To je prvi put da je u Beogradu i u celoj Srbiji, na javnom, otvorenom prostoru emitovano svedočenje žena Srebrenice - srodnica ubijenih i nestalih. Žene su svedočile o genocidu, o svojim ubijenim i nestalim, uputile građanima Beograda i Srbije poruke mira, kao i zahteve za odgovornošću i ispunjavanje pravde. Pomenuti dokumentarni film u trajanju od 17 minuta prikazan je četiri puta za redom, uz veoma snažno ozvučenje i u prisustvu više stotina aktivista i aktivistkinja iz cele Srbije, poznatih ličnosti iz društvenog i kulturnog života. Film je pratio veoma veliki broj građanki i građana koji su se zadržavali da vide i čuju poruke žena Srebrenice.

“Ogledalo – Srebrenica” - mirovna akcija „Da ne zaboravimo genocid u Srebrenici – solidarnost i odgovornost“ (10. jul 2008.) tokom koje je ceo Trg Republike oblepljen samolepljivim flajerima izrađenim od „srebrne“ (staniolske) folije na kojima je napisana samo jedna reč: Srebrenica. „Ogledalo – Srebrenica“ je paradigma srebreničkog genocida na nivou institucija i društva u Srbiji, sa snažnom političkom i

moralnom porukom, zahtevom za kažnjavanje svih počinilaca zločina i uvažavanje dostojanstva žrtava genocida u Srebrenici. Ceo Trg Republike, a kasnije i centralne ulice Beograda su bili oblepljeni flajerima. Akcija je izvedena u saradnji sa kolektivom Queeria. Tokom mirovne akcije položene su bele ruže u znak sećanja na žrtve genocida u Srebrenici.

„Pamtimo – odgovornost i solidarnost“ - scenska akcija koja je izvedena 10. jula 2009 godine, u znak sećanja na žrtve genocida. Trg Republike u Beogradu je prekriven ogromnom folijom sa 8.372 utisnute ruža – sećanje na žrtve. U akciji je učestvovalo oko 150 osoba, aktivista i aktivistkinja iz Srbije, Bosne i Hercegovine (Bihać i Sarajevo), Italije (Udine, Padova, Verona, Bolonja), Španije (Madrída i Santander), Izraela, SAD-a, Velike Britanije, Indije, Švedske, itd. Tokom ove mirovne akcije, Žene u crnom su bile izložene agresivnim verbalnim pretnjama i napadima organizovanim od strane klerofašističkih organizacija.

„Par cipela - jedan život“ - aktivističko-umetnička akcija koju su osmislile i realizovale Žene u crnom, zajedno sa brojnim angažovanim umetničkim udruženjima i umetnicama/ima. Izvedena je 7 jula 2010. povodom 15 godišnjice genocida u Knez Mihajlovoj, glavnoj beogradskoj ulici, a sastojala se u doniranju cipela sa porukama žrtvama genocida u Srebrenici. Akcija je predstavljala prvu fazu kampanje za podizanje trajnog spomenika u Beogradu u spomen žrtvama genocida u Srebrenici. Tom prilikom je prikupljeno više stotina cipela iz cele Srbije. Akcija donacija cipela je zamišljena kao proces obraćanja žrtvama i zajednici žrtava, koji se nastavlja prikupljanjem 8732 pari cipela, što odgovara zvaničnom broju ubijenih u genocidu. Akcija je bila usmerena i prema građanima/kama Srbije, koji su pozvani/e da zajedno sa učesnicama i učesnicima izgrade trajni spomenik. Ideja je bila da se pokaže da li se društvo u Srbiji distancira od počinjenog genocida i to ne samo u pravnom smislu, već i u kulturi, nauci, umetnosti, obrazovanju, politici. Akcija je uključivala i zahtev državi Srbiji za dodelu lokacije za izgradnju trajnog spomenika, čime bi država pokazala da uvažava dostojanstvo žrtava genocida i onih koji se solidarišu sa njima.

„Nikada nećemo zaboraviti - Srebrenica – jul 1995 – jul 2011.“ - mirovna akcija tokom koje su postavljeni transparenti sa imenima svih ubijenih u genocidu u Srebrenici (8372) i čitana imena svih osoba koje se ukopavaju 11 jula u Memorijalnom centru u Srebrenici (614). U ovoj akciji je učestvovalo par stotina aktivista/kinja, kao i građana/ki.

„Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici“ - scenska akcija izvedena na Trgu Republike u Beogradu, 2012 godine, koja se sastojala iz više segmenata:

- *Memorijalni centar Potočari/Srebrenica u Beogradu*: postavljeni su transparenti sa imenima svih ubijenih u genocidu u Srebrenici (8.372) u znak sećanja, solidarnosti i odgovornosti sa žrtvama genocida. Sastavni deo ove mirovne akcije je i emitovanje svedočenja žena iz Srebrenice o počinjenim genocidu, kao i njihove poruke koje su uputile građanstvu Srbije.
- *Podizanje spomenika žrtvama genocida u Srebrenici*: nastavak aktivnosti realizovane predhodne godina u okviru umetničko-aktivističke inicijative „Par cipela – jedan život“ radi podizanje trajnog spomenika u Beogradu, kada je prikupljeno više stotina cipela iz cele Srbije. Cipele koje su građani/ke donirali

postale su vrednost koja je „zaštićena“ podizanjem privremenog spomenika na Trgu Republike.

“Srebrenički prag” – umetničko-aktivistička akcija Žena u crnom i Art klinike iz Novog Sada, koja je održana 9 novembra 2011 i 2012 godine, na Dan borbe protiv fašizma i atisemitizma, a u spomen na žrtve srebreničkog genocida. Sastojala se u postavljanju praga sa umetnutom mesinganom pločicom sa cifrom 8372 (broj žrtava genocida) u Srebreničkoj ulici, na Kosančićevom Vencu u Beogradu i u njegovom prelaženju. Cilj akcije je bio da se podseti na genocid koji je počinjen u Srebrenici, jula 1995 godine. Aktivistkinje i aktivisti su jednim korakom prelazili preko praga, čime su na simboličan način podsetili da pravo na život i dostojanstvo žrtava zavise od našeg sećanja i uvažavanja te da prekoračujući prag, prelazimo iz faze ćutanja o zločinu, u fazu suočavanja s njim. Bila je to svojevrsna pobuna protiv ćutanja i relativizovanja zločina i poruka kojom se ukazuje na značaj novog promišljanja o krivici i odgovornosti, ali i poziv građanima i građankama na solidarnost i saosećanje sa žrtvama.

“Oni su ostavili trag u nama” - scenska akcija u crnini i ćutanju, koja je izvedena 10. jula 2013., uz podršku umetničkih kolektiva Dah teatar, Škart i Art klinike. Scenskom akcijom na Trgu Republike, u kojoj su korišćeni predmeti iz svakodnevnog života običnih ljudi (čaršavi, tepsije, voda...) izraženo je žaljenje prvenstveno zbog ubijanja ljudi, ali i zbog ubijanja simbola života. I ovim činom je ponovljeno da su ubijeni u genocidu u Srebrenici ostavili neizbrisiv trag u našim životima i da ćemo negovati pamćenje na njih. Ovom mirovnom akcijom u kojoj je učestvovalo oko 200 aktivistkinja i aktivista iz cele Srbije nastavljena je izgradnja živog spomenika žrtvama genocida u Srebrenici.

„Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici” - stajanje u crnini i ćutanju 10. jula 2014. godine uz izvođenje scenske akcije *“Pamtimo - Srebrenica - 8372”*, u organizaciji Mreže ŽuC-a i Udruženja za društvena istraživanja i komunikaciju, iz Sarajeva, BiH. Ovom mirovnom akcijom, u kojoj je učestvovalo preko **100** aktivistkinja i aktivista iz cele Srbije nastavljena je izgradnja živog spomenika žrtvama genocida u Srebrenici.

20 godina od genocida u Srebrenici – Pamtimo! –u cilju obeležavanja dvadesetogodišnjice genocida u Srebrenici, svakog 11 u mesecu, Žene u crnom su organizovale ulične akcije:

- **11. april, Beograd:** u Knez Mihailovoj ulici Žene u crnom su organizovale stajanje u crnini i ćutanju sa velikim transparentom na kome je pisalo **20 godina od genocida u Srebrenici – Pamtimo!** Stajanju je prisustvovalo 30 osoba, aktivistkinja Mreže Žena u crnom iz sledećih gradova: Beograd, Priboj, Kruševac, Leskovac, Zrenjanin, Novi Bečej.
- **11. maj, Beograd:** „**Prelazimo prag**“ – Umetničko-aktivistička akcija postavljanje i prelaženje praga u spomen žrtvama genocida u Srebrenici, u Srebreničkoj ulici, u Beogradu. Prelaženjem preko srebreničkog praga izražava se saosećanje i odgovornost prema žrtvama genocida u Srebrenici, nepristajanje na ćutanje o zločinu, već prihvatanje istine i suočavanje sa njom; ovim činom potvrđujemo da su *ubijeni ostavili najdublji i neizbrisiv trag u našim životima*. U ovoj akciji učestvovalo je **20** aktivista/kinja.

- **11. jun, Beograd: „11 jul Dan sećanja na genocid u Srebrenici – Proglasite!** Predaja/uručenje zahteva sledećim institucijama: Predsedniku Vlade Republike Srbije, Narodnoj Skupštini Republike Srbije; stajanje u crnini i ćutanju aktivistkinja i aktivista potpisnika/ca inicijative (Žene u crnom, Helsinški odbor za ljudska prava, Fond za humanitarno pravo, Inicijativa mladih za ljudska prava, Komitet pravnika za ljudska prava, Savez antifašista, kao i druge NVO-a) – park ispred Predsedništva Srbije. Tom prilikom izvedena je akcija **“Pogledaj se Srbijo! 20 godina – 20 ogledala”** - scenska akcija Žena u crnom, Dah teatra, Autonomnog ženskog centra, Rekonstrukcija Ženski fond. U ovoj mirovnoj akciji učestvovalo je preko **100** osoba.
- **6. jul, Beograd: Srebrenica svijetom hodi:** Akcija je organizovana u znak podrške globalnoj akciji za dostojanstvo žrtava genocida *„Srebrenica svijetom hodi“*; akciju su, povodom 20 godišnjice genocida u Srebrenici, pokrenule Udruga mladih Bošnjaka i Vijeće bošnjačke nacionalne manjine za Grad Rijeku/Hrvatska. U ovoj akciji učestvovalo je oko **40** aktivistkinja Žena u crnom iz Beograda i Međunarodne mreže Žena u crnom iz Španije.
- **7. jul, Beograd: „Srebrenica – kamen spoticanja za Srbiju!”:** Scenska akcija - podizanje simboličkog memorijala. Praksa podizanja memorijala, pre svega u Nemačkoj, pod nazivom „Kamen spoticanja“ predstavlja čin sećanja na žrtve holokausta. Kao što je Aušvic paradigma za nacističke zločine i holokaust, tako je i Srebrenica postala paradigma za srpske zločine. Scenskom akcijom podizanja simboličkog memorijala *„Srebrenica – kamen spoticanja za Srbiju!”* podstiče se stvaranje klime građanske odgovornosti. Nažalost, simbolički memorijal je posle 24 sata uništen, što svedoči o klimi poricanja srebreničkog genocida u Srbiji. ŽuC je osmislio i realizovao akciju zajedno sa Multimedijalnim centrom/MMC Art klinika/Led art iz Novog Sada. U ovoj akciji su učestvovalo je preko **80** aktivistkinja Mreže ŽuC-a Srbije (Beograd, Novi Sad, Leskovac, Kraljevo, Kruševac, Zrenjanin...), aktivistkinje iz evropskih zemalja (Belgija, Italija, Velika Britanija, Mađarska, Belorusija, kao i iz SAD-a).
- **9. jul – Loznica: “Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici”**, stajanje na glavnom gradskom trgu uz učešće **68** osoba (kako biciklista/kinja, aktivistkinje Mreže Žena u crnom Srbije, kao i Međunarodne mreže Žena u crnom).
- **10. jul, Beograd: “Kad se Srbija pogleda u ogledalu – videće Srebrenicu”:** Scenska akcija izvedena 10. jula (12-13h) ispred Predsedništva Srbije u organizaciji Dah teatra, Mreže Žena u crnom Srbije, Žena u crnom Italije i Španije, aktivistkinja ženskih organizacija iz Beograda. Istom prilikom izvedeno je javno čitanje pisma/zahteva *“11 jul – Dan sećanja na genocid u Srebrenici – Proglasite!”* upućenog nadležnim institucijama države Srbije. Akcija je organizovana u okviru 20 godišnjice genocida u Srebrenici. U ovoj akciji učestvovalo je oko **100** osoba.

„20 godina od genocida u Srebrenici – Pamtimo!” - *Žene u crnom i Dah teatar organizovale su 10. jula 2015. na Trgu Republike (od 19:30 do 20:30) umetničko aktivistička događanja i scenske akcije:*

- **I Memorijalni centar Potočari/Srebrenica u Beogradu:** „Preseljenjem“ Srebrenice na Trg Republike u Beogradu, sa **8.372** imena žrtava genocida,

upozoravamo da se ne mogu zatvarati oči pred počinjenim genocidom, i da samo suočavanje sa njim može doprineti uspostavljanju političke kulture kažnjivosti zločina. Istovremeno, time se podstiče distanciranje društva u Srbiji od počinjenog genocida u kulturi, umetnosti, obrazovanju. Ovaj čin je bio praćen emitovanjem pesme kojom svake godine počinje i komemoracija/dežnaza u Potočarima *“Srebrenički inferno”* (autor teksta – Džemaludin Latić, muzika Đelo Jusić, izvodi Omladinski zbor Zenica).

- **II Oni su ostavili trag u nama:** Scenskim prikazom na Trgu Republike korištenjem predmeta iz svakodnevnog života običnih ljudi (čaršavi, tepsije, voda...) izražavamo žaljenje prvenstveno zbog ubijanja ljudi, ali i zbog ubijanja mesta i simbola života. I ovim činom ponavljamo da su ubijeni u genocidu u Srebrenici *ostavili najdublji i neizbrisiv trag u našim životima, da ćemo negovati pamćenje na njih, zalagati se za dostojanstvo i ljudskost žrtava*. Time se istovremeno zalažemo i za vlastitu ljudskost i dostojanstvo.
- **III “Žene Srebrenice govore”:** Dokumentarni film u produkciji Žena u crnom (2008), u režiji Milice Tomić, u trajanju od 17 minuta. Srodnice ubijenih u genocidu u Srebrenici svedočile su o genocidu, obraćajući se porukama mira, istine i pravednosti građankama i građanima Beograda i Srbije povodom trinaeste godišnjice genocida. Film se sastoji od razgovora sa srođnicama ubijenih i nestalih u genocidu, a ceo materijal je sniman u Bosni i Hercegovini, uz ogromnu podršku Udruženja građana „Žene Srebrenice“ sa sedištem u Tuzli (BiH).
- **IV Instaliranje simboličkog memorijala:** Na kamenu je uklesana cifra **8372** kao čin nenasilne pobune protiv poricanja genocida u Srebrenici, kako na nivou države tako i društva. Poricanje genocida u Srebrenici predstavlja crnu rupu ovog društva – moralnu bešćutnost. To nije samo osporavanje ljudskosti i dostojanstva žrtava genocida već i ukidanje vlastite ljudskosti. Odbijeni su naši višegodišnji uporni zahtevi da se odobri izgradnja trajnog spomenika žrtvama genocida u Srebrenici u Beogradu. *Kamen spoticanja* - simbolički memorijal koji su Žene u crnom postavile 7. jula 2015. u Srebreničkoj ulici u Beogradu uništen je za manje od 24 sata. Ovim činom nastavljamo naše zalaganje za to da Srebrenica postane deo kolektivne memorije, čime bi se učinio značajan simbolički korak ka tome da Beograd i Srbija steknu status postgenocidnog grada i države. Jer, sve dok se poriče genocid, on se nastavlja, samo drugačijim sredstvima.
- **V Cvijet Srebrenice:** To je simbol “borbe protiv genocida i masovnog stradanje ljudi. “Cvijet se sastoji od 11 bijelih latica i zelenog tučka. Bijela boja simbolizira nevino stradale u genocidu, zelena je simbol nade, te nosi poruku i želju da se svi građani bez obzira na vjeru i naciju širom Bosne i Hercegovine, regiona, Evrope i svijeta probude i ne zaboravljaju strahote genocida i patnje kroz koju su prošli Bošnjaci. Jedanaest latica ovog cvijeta predstavljaju 11. juli 1995. godine”. Pokret Majki enklave Žepe i Srebrenice poklonio je Ženama u crnom *Cvijet Srebrenice* u znak zajedničke borbe za dostojanstvo žrtava genocida. Akcija je završena emitovanjem pesme *“Srebrenički inferno”*.

U ovoj akciji je učestvovalo oko **200** osoba.

“Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici” - povodom 21 godišnjice genocida u Srebrenici, Žene u crnom su organizovale 10. jula 2016. stajanje u crnini i ćutanju. Tokom ove mirovne akcije bili su istaknuti sledeći transparenti: *Nikada*

nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici; Odgovornost; Solidarnost; Pamtimo, Pamćenje. Takođe je izvedena scenska akcija „Srebrenica 8372“. Instalacijom simboličkog/živog memorijala, Žene u crnom nastavljaju izgradnju spomenika žrtvama srebreničkog genocida budući da su odbijeni su naši višegodišnji uporni zahtevi da se u Beogradu odobri izgradnja trajnog spomenika žrtvama srebreničkog genocida. Ovim činom simbolički se upisuje u kolektivnu memoriju ono što se negira/poriče/umanjuje – genocid u Srebrenici. U protestu je učestvovalo oko sto (**100**) aktivistkinja i aktivista kako Mreže Žena u crnom Srbije, tako i Autonomnog ženskog centra, Inicijative mladih za ljudska prava, Rekonstrukcije ženski fond i drugih organizacija za ljudska prava.

“**Srebrenica 8372**” - povodom 22. godišnjice genocida u Srebrenici, Mreža Žena u crnom uz podršku Multimedijalnog centra Led art, Dah teatra, Inicijative mladih za ljudska, Autonomnog ženskog centra organizovala je na Trgu Republike, u Beogradu 10. jula 2017. godine scensku akciju u crnini i ćutanju “Srebrenica 8372...”. Ova akcija je, kao i svake godine, planirana da se održi na Trgu Republike, ispred spomenika Knezu Mihailu. Međutim, policija je dozvolila održavanje neprijavljenog skupa ekstremnih desničara, čiji je jedini cilj da spreče i ometaju skup Žena u crnom. Mirovna akcija je izvedena preko puta spomenika, na drugom kraju Trga Republike. Deset aktivistkinja je stupilo na scenu držeći prazne crne papire. Sa leve strane aktivistkinje su držale transparent **Solidarnost i Priznajem**, a sa desne strane transparente **Odgovornost i Srebrenica Pamtimo**. U jednom trenutku, aktivistkinje su okrenule papire tako da se ispisana srebrnom bojom formirala reč **SREBRENICA**. Iza njih, grupa aktivistkinja je držala srebrne papire na kojima je pisalo 8372... aktivistkinje su stale naspram kontraprotesta držeći te transparente. U ovoj mirovnoj akciji učestvovalo je oko stotinjak (**100**) aktivistkinja i aktivista i ovom prilikom bili su napadnuti.

„**Srebrenica 8372...**“ - povodom 23. godišnjice genocida u Srebrenici, Žene u crnom su 10. jula 2018. godine, na Trgu Republike organizovale stajanje u crnini. Izvedena je scenska akcija u saradnji sa umetničkim kolektivima Dah teatrom i Škartom. Aktivistkinje Žena u crnom su na Trgu Republike razvile 40 m dugačko **crno platno/crni flor** – simbol bola i žalosti, kao i pobune protiv poricanja genocida. Potom je 30 aktivistkinja šapatom čitalo imena ubijenih (upisana na srebrnoj foliji) ljudi u Srebrenici. Ovim činom se označava trag/prisustvo ubijenih u nama – upisivanje u memoriju onoga što se negira u Srbiji... Zatim je deset aktivistkinja izašlo na Trg, polako jedna za drugom, sa deset crnih papira formirajući tako reč Srebrenica. Sa leve i desne strane, postavljena su platna **Solidarnost i Odgovornost**. Grupa od 23 (godišnjica genocida) aktivistkinja i aktivista se popela na stepenice spomenika Knezu Mihailu i držala **srebrne folije** – 23 ogedala povodom 23 godišnjice od genocida sa cifrom **8732...** simbol poštovanja žrtava. Na kraju je jedna aktivistkinja iz crne torbe po Trgu Republike prosula latice **belih ruža** – simbol nežnosti i uzvišenosti. Ovom scenskom akcijom učinile smo vidljivim razmere nasilja počinjenog nad Srebrenicom i iskazujući brigu i saosećanje prema žrtvama genocida. U akciji je učestvovalo stotinjak (**100**) osoba.

„**Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici!**“ - povodom 24. godišnjice genocida u Srebrenici, organizovale su, uz podršku umetničkih kolektiva Škart, Dah teatar, Inicijative mladih za ljudska prava iz Beograda, mirovnu akciju u crnini i ćutanju na Brankovom mostu i kod Spomenika nesvrstanim (Fruškogorska ulica).

Javna akcija u crnini i ćutanju, na Brankovom mostu i Fruškogorskoj ulici, 10. jula 2019. (19:30 - 20:30) koja se sastojala iz sledećih segmenata:

- **Brankov most** – mostovi su simbol susretanja, dinamičkog kretanja ljudi i ideja; ovaj most je u neposrednoj blizini ušća Save u Dunav.
- **Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici** – instaliran je simbolički/živi memorijal na mostu budući da su odbijeni naši višegodišnji uporni zahtevi da se odobri izgradnja trajnog spomenika žrtvama genocida u Srebrenici u Beogradu.
- **Spuštanje transparenta “Srebrenica 8372” ka vodi** – voda-simbol pročišćenja/katarze, pre(va)lazi granice; voda pamti ubijanje ljudi i mesta života; ovim činom smo pozvali građane/nke na saosećanje sa žrtvama genocida.
- **Bele ruže** – koje smo lagano bacali u vodu u znak nežnosti, brige i saosećanja prema žrtvama genocida.
- **Iznošenje na javnu scenu broja ubijenih 8372** – u obližnjem parku (kod spomenka nesvrstanima) - poziv da se konačno prihvati činjenična istina, a pre svega da se poštuje dostojanstvo žrtava genocida.
- **Srebrne folije** – aktivistkinje su držale 24 ogledala povodom 24 godišnjice od genocida sa cifrom **8732...** simbol poštovanja žrtava.

U ovoj mirovnoj akciji učestvovalo je oko stotinjak aktivista i aktivistkinja (**100**).

“Sećamo se žrtava genocida u Srebrenici” - komemorativni skup paljenja sveća u znak poštovanja prema žrtvama genocida; akciju je održana 11. jula 2019. kod Parka između Predsedništva i Skupštine grada, u organizaciji Inicijative mladih za ljudska prava, uz podršku Žena u crnom i Helsinškog odbora za ljudska prava Srbije. U akciji je učestvovalo oko stotinjak (**100**) osoba.

“Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici” - povodom 25 godina od genocida u Srebrenici, Žene u crnom i umetnički kolektiv 'Škart' su organizovali mirovnu akciju u crnini i ćutanju, na Trgu Republike u Beogradu, 10. jula 2020. Na stajanju su bila istaknuti transparenti: *Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici, Odgovornost, Solidarnost.*

Mirovna akcija u crnini i ćutanju izvedena je na Trgu Republike (kod spomenika), a sastojala se od sledećih segmenata:

Instaliranja simboličkog/živog memorijala – nastavak izgradnje spomenika žrtvama srebreničkog genocida. Na početku akcije, aktivistkinje su držale crno platno/crni flor - simbol bola i žalosti - sa natpisom 'Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici'. Potom je na najvišem stepeniku spomenka 'kod Konja' postavljen veliki crni transparent na kojem piše **25** godina.

Srebrne folije - u nastavku akcije aktivistkinje i aktivisti su držali **25** srebrnih folija/ogledala sa cifrom **8372...** broj ubijenih u genocidu. Ovim činom iznosimo u javni prostor ono što se negira/poriče/umanjuje u većinskoj javnosti Srbije – razmere genocida u Srebrenici.

Bele ešarpe – bela boja - simbol žalosti/tuge zajednice žrtava, par aktivistkinja je izašlo na centralni deo Trga noseći bele ešarpe – iznoseći u javni prostor onoga što država i društvo poriču; aktivistkinje su potom ešarpe raširile i držale ih u široko otvorenim rukama – čin posvećenosti žrtvama. Potom su svim učesnicama akcije podeljene bele ešarpe, a 'preuzimanje' belih ešarpi predstavlja čin saosećanja i odgovornosti prema žrtvama. Na kraju akcije, položene su na pločnik bele ruže – simbol nežnosti prema žrtvama genocida. I ovom prilikom fašistička grupa muškaraca ometala je skup.

Umetničko-aktivističke akcije – pozorišne predstave, dokumentarni filmovi, izložbe, umetničko aktivistički susreti i posete...

Dokumentarni filmovi – u vezi sa Srebrenicom

Žene Srebrenice govore (17 min.): dokumentarni film u režiji Milice Tomić, u produkciji ŽUC-a (2008.); film se sastoji od razgovora sa srođnicama nestalih i ubijenih u genocidu, a povodom trinaeste godišnjice genocida. Film je preveden na engleski, italijanski, španski jezik.

Dokumentarni filmovi Grupe za video aktivizam ŽuC-a – od 2009. kad je nastala ova grupa do 2021. godine, proizvedeno je ispraviti !!! ver broj prevedenih i titlovanih filmova **20** dokumentarnih materijala u vezi sa Srebrenicom (prvenstveno o uličnim akcijama/perfomansima, kao i mirovnim susretima, mirovnom biciklizmu itd.). Većina ovih video materijala prevedena je i titlovana na engleskom (5), italijanskom (5), španskom (5) a jedan i na albanskom jeziku. Navedene materijale možete naći na kanalu Žena u crnom, na youtube.com

„Prelazeći liniju: Žene grade mir“ - pozorišna i aktivistička turneja *Dah teatra i Žena u crnom*. Predstava je nastala po tekstovima knjige „Ženska strana rata“ u izdanju Žena u crnom. Knjiga je zbornik autentičnih svedočenja žena o ratovima na prostoru bivše Jugoslavije od 1991.- 1999., a jedno od poglavlja je posvećeno Srebrenici. Pozorišna predstava koju je režirala Dijana Milošević, odigrana je oktobra 2008 godine u Tuzli, u organizaciji Udruženja građana „Žene Srebrenice“. Ova turneja se odvijala od 7. do 16 oktobra u Bosni i Hercegovini. Žene u crnom i Dah teatar su pozvale mnoge od žena preživelih u genocidu, a čija su svedočenja deo predstave, na pozorišnu predstavu u Srbiji (Beogradu, Novom Sadu). Tokom njihove posete organizovani su susreti i razgovori, kako sa pozorišnom publikom, tako i sa mirovnim aktivistkinjama.

Srebrenica – 8372 – fotomonografija Žena u crnom koja sadrži umetničko-aktivističke inicijative ŽuC u vezi sa genocidom u Srebrenici.

“Pamćenje i odgovornost”, izložba/lavirint: održana je u Kući ljudskih prava u Beogradu, u organizaciji Žena u crnom, Centra za kulturnu dekontaminaciju, Komiteta pravnika za ljudska prava, Fonda za humanitarno pravo i Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji. Izložene su fotografije u okviru kampanje *“11 jul - Dan sećanja na genocid u Srebrenici – proglasite!”* Iz bezbednosnih razloga izložba je bila otvorena samo 10. jula 2013. godine.

Kampanje u vezi sa genocidom u Srebrenici

Deklaracija o Srebrenici: pokrenuta juna 2005 godine od strane koalicije osam NVO - G8, među kojima su i Žene u crnom, a povodom desetogodišnjice genocida u Srebrenici. Deklaracija je upućena Narodnoj skupštini Republike Srbije sa zahtevom da preduzme sve mere zaštite prava žrtava ratnih zločina, posebno žrtava genocida u Srebrenici (jul 2005). Iako Deklaracija nije čak ni uvrštena u dnevni red skupštinskog zasedanja, izazvala je ogromno interesovanje javnosti i predstavlja veoma važan dokument civilnog društva protiv poricanja zločinačke prošlosti. Deklaraciju je podržalo oko 50 nevladinih organizacija iz cele Srbije. Koalicija G8 je ponovila zahtev 2006, 2007 i 2008. godine.

Kampanja – 11. jul, Dan sećanja na genocid u Srebrenici – Proglasite!“ – kampanja započeta februara 2009 godine, nakon što je 15 januara 2009. Evropski parlament usvojio Rezoluciju kojom se 11 jul proglašava Danom sećanja na genocid u Srebrenici. Kampanja pritiska je bila usmerena ka institucijama od kojih se zahteva da se i u Srbiji 11 jul proglasi Danom sećanja na genocid u Srebrenici i da se poricanje genocida proglasi krivičnim delom. Kampanju su pokrenule sledeće NVO: Žene u crnom, Fond za humanitarno pravo, Komitet pravnika za ljudska prava, Centar za unapređenje pravnih studija, Inicijativa mladih za ljudska prava. Zahtev pomenutih NVO podržalo je još 100 nevladinih organizacija iz cele Srbije. Nažalost, nadležne institucije nisu uslišile navedene zahteve. Protest sa zahtevom da se 11 jul proglasi Danom sećanja na genocid u Srebrenici organizovan je u Beogradu, ispred Predsedništva Srbije, svakog 11og u mesecu, počev od februara 2009 do jula 2010 godine (punih 18 meseci). Isti protesti su ponovljeni u 10. i 11. jula 2013 i 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 i 2019. godine.

Žene u crnom su, zajedno sa srodnim organizacijama civilnog društva, kontinuirano upućivale apele javnosti i nadležnim institucijama u vezi sa izručivanjem Haškom tribunalu svih odgovornih za genocid u Srebrenici, kao i sa procesuiranjem pred Sudom za ratne zločine u Beogradu.

20 godina od genocida u Srebrenici – Pamtimo! – U cilju obeležavanja dvadesetogodišnjice genocida u Srebrenici, svakog 11 u mesecu (od marta do jula 2015.) Žene u crnom, zajedno sa mirovnim organizacijama i umetničkim kolektivima iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore organizovale su niz aktivnosti u Beogradu, Sarajevu, Kotoru, kao i u drugim gradovima u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori: ulične akcije, solidarne posete Memorijalnom centru u Potočarima (11. februar i 11. maj); aktivističko-umetničke aktivnosti (pozorišna predstava Dah teatra 11. mart); „**Znamo-pamtimo-zahtjevamo**“ - projekcije dokumentarnih filmova o Srebrenici i razgovor u organizaciji grupa u Sarajevu, kao i unutar Mreže Žena u crnom (u Leskovcu i Kruševcu) u periodu od marta do kraja juna 2015.

Mirovni aktivizam – simboličke reparacije, posećivanje mesta zločina, feministilke etika brige i odgovornosti, mirovni marševi, mirovni biciklizam...

Posećivanje mesta zločina počinjenih u naše ime – 11. jula 2002 godine, po prvi put jedna organizovana i brojna grupa civilnog društva iz Srbije odlazi na komemoraciju/dženazu u Potočare/Srebrenicu. Tom prilikom smo bile sprečene od strane policije Republike Srpske da prisustvujemo komemoraciji. Otada, svakog 11. jula prosečno oko pedeset aktivistkinja Mreže Žena u crnom iz raznih gradova Srbije odlaze organizovano i kolektivno na komemoraciju žrtvama genocida u Srebrenici.

Do sada je više stotina aktivistkinja iz Mreže Žena u crnom prisustvovalo komemoracijama. Takođe često posećujemo Memorijalni centar u Potočarima, gde se svakog 11 u mesecu održavaju komemoracije.

“Tražimo nestale – ne zaboravimo Srebrenicu” – akcija koju *Žene Srebrenice* sa sedištem u Tuzli, organizuju od 1996 godine svakog 11 u mesecu, u znak sećanja na genocid u Srebrenici, zahtevajući istinu o svojim ubijenim i nestalim srodnicima, kao i pravdu – kažnjavanje svih počinilaca zločina. Aktivistkinje Mreže Žena u crnom su učestvovalе više puta godišnje. Do sada su ŽuC učestvovalе u ovom maršu oko dvadeset puta, poslednji put 11. juna 2021.

"Marš mira - trasom smrti do slobode" - *Nezuk-Potočari/Srebrenica, Bosna i Hercegovina*. Nakon okupacije Srebrenice, jula 1995 godine od strane srpskih oružanih formacija, pod vođstvom ratnog zločinca Ratka Mladića, bošnjački civili su, bežeći od zverstava, pokušavali da nađu spas putem od Potočara do Nezuka. Nažalost, većina ih je ubijena, a veoma mali broj se spasao. Marš, u dužini od preko 110 km predstavlja, pre svega, odavanje počasti žrtvama genocida, kao i podsećanje na masovne i stravične zločine. To je i čin izgradnje kulture sećanje, solidarnosti i saosećanja. U ovim marševima učestvuje više hiljada ljudi, pre svega iz BiH, ali i celog sveta.

Žene u crnom su prva organizacija civilnog društva iz Srbije koja je organizovala kolektivni odlazak na Marš. Aktivisti/kinje su 2010, 2011, 2012 i 2013, 2014, 2015. godine učestvovalе u maršu mira "Trasom smrti do slobode" od Nezuka do Potočara.

Mirovni aktivizam - aktivistički biciklizam 2013" - organizatori su grupa aktivista i aktivistkinja Mreže Žena u crnom Srbije. U akciji je učestvovalo devet biciklista i biciklistkinja. Vožnja je trajala tri dana i pređeno je oko 220 kilometara. Žene u crnom su zajedno sa biciklistima/kinjama organizovale stajanje "Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici" u Šapcu i Loznici (8. i 9. jula 2013.).

"Mirovni aktivizam - aktivistički biciklizam- Srebrenica 2014" - učesnice i učesnici ovog biciklističkog pohoda želeli su da podsete stanovnike/ce zapadne Srbije i Podrinja na ulogu Srbije u ratu u Bosni i Hercegovini. Tokom rata u Bosni i Hercegovini pomenuto područje je služilo često kao logistička podrška za pohode raznih vojnih i paravojnih formacija koje su ratovalе na teritoriji Bosne i Hercegovine. Žene u crnom su zajedno sa biciklistima/kinjama organizovale stajanje "Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici" u Valjevu, 8. jula 2014, a tokom ove mirovne akcije aktivistkinje i aktivisti Žena u crnom su napadnute/i.

“Mirovni biciklizam Beograd – Srebrenica 2015”: Akcija je imala međunarodni karakter, uz učešće **40** osoba iz sledećih zemalja: 24 iz Italije, 1 iz Ukrajine, 1 iz Belorusije, 2 iz Mađarske, 4 iz SAD-a i 8 iz Srbije.

U okviru ove mirovne aktivnosti organizovane su sledeće ulične akcije:

8. jul, Beograd: Početak akcije, ispred Kulturnog centra 'Savamala', nakon čega su biciklisti/kinje nastavili put preko Obrenovca do Šapca.

8. jul, Šabac: „*Pamtimo – 20 godina od genocida u Srebrenici*“, mirovna akcija na glavnom gradskom trgu u kojoj je učestvovalo **70** osoba (biciklisti/kinje, aktivistkinje

Žena u crnom Srbije, međunarodne mreže Žena u crnom iz Belgije, Italije, Španije, kao predstavnici/e međunarodnih institucija, diplomatskih predstavništava u Srbiji. 9. jul – Loznica: *“Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici”*, stajanje na glavnom gradskom trgu uz učešće 68 osoba (kako biciklista/kinja, aktivistkinje Mreže Žena u crnom Srbije, kao i Međunarodne mreže Žena u crnom).

10. jul, Loznica – Potočari: U prepodnevnom časovima biciklisti/kinje nastavili put od Loznice preko Malog Zvornika, Bratunca i u večernjim satima stigli u Potočare, gde su imali susret sa učesnicima/ama Mirovnog marša za Srebrenicu, Ženama Srebrenice. Učesnici/e *Mirovnog biciklizma* su smešteni po kućama žena Srebrenice – čin uzajamne podrške, solidarnosti, prijateljstva.

Akcije ženske solidarnosti – feminističke etike brige i odgovornosti: pružanje uzajamne podrške, razmena i saradnja u regiji u cilju izgradnje pravednog mira. Uključuje posete aktivistkinja Mreže ŽuC, kako udruženjima žena Srebrenice, tako i srebreničkim ženama koje žive u udaljenim mestima (Bajramovići, Milići, Potočari...). ŽUC je pokrenuo 2014. neformalnu mrežu *‘Solidarne majke za mir’* – žene koje su preživele ratnih zločina (BiH, Srbija, Hrvatska) svoju bol i gubitke pretvorile u zajedničku borbu za pravedan mir. Sa Ženama u crnom su često u posete odlazile i aktivistkinje Međunarodne mreže Žena u crnom radi pružanja podrške i internacionalističke solidarnosti. ŽuC su više puta godišnje organizovale i posete žena Srebrenice Beogradu koje se sastoje iz susreta sa aktivistkinjama, obilaska grada, kulturnih događaja.

Javna svedočenja: Žene u crnom su organizovale prvo javno svedočenje u Srbiji (Beograd, 6. aprila 2002 godine) na desetu godišnjicu agresije na Bosnu i Hercegovinu. Kada Hotić i Zumra Šehomerović, iz Pokreta majki enklava Srebrenice i Žepe (sa sedištem u Sarajevu) i srodnice ubijenih u genocidu, su tada javno svedočile. Članice pomenutog udruženja su i pre toga svedočile na susretima Međunarodne mreže Žena u crnom (1999. i 2001). U okviru procesa organizovanja Ženskog suda – feminističkom pristupu pravdi aktivno učestvuju i žene Srebrenice od samog početka (2011); mnoge od njih su svedočile na Ženskom sudu, maja 2015. u Sarajevu i aktivno učestvuju u nastavku procesa ŽS koji koordinira ŽUC.

Praćenje suđenja u Specijalnom sudu – pred Većem za ratne zločine u Beogradu aktivisti i aktivistkinje ŽuC su pratili/e i prate:

Suđenje Škorpionima (petorici pripadnika jedinice „Škorpioni“), za ubistvo šestorice muškaraca bošnjačke nacionalnosti iz Srebrenice, u mestu Godinjske bare, kod Trnova, 16 -17 jula 1995 godine. Od decembra 2005. do 10. aprila 2007, kada je izrečena presuda, stotinjak aktivistkinja/a Mreže Žena u crnom iz Beograda, Niša, Pirota, Zaječara, Dimitrovgrada, Leskovca, Babušnice, Vlasotinca, Kruševca, Vrbasa, Novog Sada i Zrenjanina je prisustvovalo na ukupno 39 ročišta u okviru ovog suđenja. Praćenje suđenja je, pre svega, izraz solidarnosti i saosećanja sa žrtvama i stvaranje uzajamnog poverenja. Kontakti sa srođnicama ubijenih, koje su takođe pratile suđenja je od izuzetnog značaja u moralnom, emotivnom i političkom pogledu. U okviru ove aktivnosti, pored susreta sa srođnicama žrtava zločina, organizovani su i diskusioni kružoci u grupama unutar Mreže.

Suđenje za ratni zločin u Kravici - Pred Većem za ratne zločine/Specijalni sud u Beogradu osam pripadnika Specijalne brigade Vojske Republike Srpske optuženi su

za ratni zločin (ubistvo **1.313** Bošnjaka, u okviru srebreničkog genocida, 13. jula 1995. godine). Optužnica za zločin u Kravici podignuta je početkom 2016. godine. To je bio početak najznačajnijeg suđenja pred Višim sudom u Beogradu/Specijalni sud, jer se radi o srebreničkom genocidu. Međutim, 14. jula 2017. godine, Apelacioni sud je doneo odluku da se poništi optužnica za ovaj zločin, koji inače nije kvalifikovan kao genocid, jer je podignuta u trenutku kad Tužilaštvo za ratne zločine/TRZ nije imalo glavnog tužioca. Suđenje je nastavljeno novembra 2017. godine, ŽUC prati suđenje od samog početka, s tim da je tokom pandemije bilo onemogućeno prisustvo javnosti.

Napadi na Žene u crnom u vezi sa genocidom u Srebrenici.

Od početka rada Žena u crnom (1991.) suočavaju se sa raznim vidovima represije, kako do strane državnih tako i nedržavnih aktera. Od samog početka rada do sada, veoma često smo bile i sada smo mete napada zbog naših zalaganja za ljudska prava drugih i različitih (u etničkom, političkom, seksualnom pogledu). Međutim, kao ženska mirovna grupa najviše problema smo imale zbog našeg insistiranja na svim nivoima odgovornosti za rat i ratne zločine počinjene u naše ime.

Navešćemo neke od napada tokom akcija u vezi sa akcijama ŽUC-a u vezi sa srebreničkim genocidom.

10. jula 2004. tokom performansa „*Mape zabranjenog pamćenja*“ na Trgu Republike u Beogradu, velika grupa 'patriotski orijentisanih muškaraca i žena' napala je Žene u crnom i Dah teatar tokom obeležavanja devete godišnjice genocida u Srebrenici. **Policija nije adekvatno reagovala a krivična prijava podneta protiv napadača/ica je odbačena.**

10. jula 2005. - na Trgu Republike u Beogradu, grupa neonacista bacila je suzavac na učesnice i učesnike protesta povodom desete godišnjice genocida u Srebrenici. **Protiv napadača pokrenut je prekršajni postupak, dok krivična prijava koje su pokrenule Žene u crnom nije razmatrana.**

10. jula 2009. – na Trgu Republike u Beogradu, tokom obeležavanja godišnjice genocida, Žene u crnom su bile izložene agresivnim verbalnim pretnjama i napadima organizovanim od strane klerofašističkih organizacija. U akciji je učestvovalo oko 150 osoba, aktivista i aktivistkinja iz Srbije, Bosne i Hercegovine (Bihać i Sarajevo), Italije (Udine, Padova, Verona, Bolonja), Španije (Madrida i Santandera), Izraela, SAD-a, Velike Britanije, Indije, Švedske, itd. **Krivična prijava koje su pokrenule protiv napadača Žene u crnom nije razmatrana.**

8. jul 2014, Valjevo - Žene u crnom, zajedno sa aktivistima/kinjama akcije „Mirovni biciklizam Beograd - Srebrenica 2014“ održali skup u Valjevu, na kojem je odata počast žrtvama genocida u Srebrenici. Od samog početka akcije grupa muškaraca koji su nosili majice sa natpisom „Četnici Valjeva“ kao i majice sa slikama Ratka Mladića upućivala je nacionalističko-militarističke-mizogine uvrede i pretnje, uz divljačko vikanje, psovanje, pljuvanje, bacanje jaja na aktivistkinje i aktiviste. Takođe su uzvikivali parole mržnje protiv Bošnjaka, Hrvata i Albanaca. Stalno se povećavao broj fašističkih huligana, postajali su sve brutalniji, stvorena je atmosfera linča. Policija nije uspela da spreči probijanje kordona od strane profašističke grupe i

prilikom napada u atmosferi lična i poziva na ubistvo, povređene/i su: Staša Zajović, Ljiljana Radovanović, Miloš Urošević i Dejan Gašić. Policija je na kraju uspela da evakuise aktiviste/kinje, a iz bezbednosnih razloga sve učesnice/i akcije pod policijskom pratnjom vratili u Beograd. Premda je ranije bilo planirano da biciklisti/kinje prenoće u Valjevu, a potom nastave biciklističku mirovnu turu ka Srebrenici, akcija je nastavljena narednog dana, nešto izmenjenom trasom. Više javno tužilaštvo u Valjevu je nakon sprovedenih istražnih radnji, ispitivanja osumnjičenih, oštećenih i svedoka dana 16.03.2015. godine, podnelo Višem sudu u Valjevu, optužni predlog protiv osam osoba zbog izvršenja krivičnog dela izazivanje nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti. U dokaznim materijalima, između ostalih su se nalazili snimci celokupnog događaja, na kojima se vide osumnjičeni kako prete i vređaju „pobićemo vas, majku vam jebem muslimansku“, „seme vam se zatrla“, „klačemo vas ustaše“, „kurve balijske“, „oj Sjenice nova Srebrenice, oj Pazaru novi Vukovaru“ i sl., kao i sam fizički napad. Takođe svi policijski službenici koji su bili saslušani su u svojim izjavama rekli da su osumnjičeni vređali i pretili aktivistkinjama i aktivistima, da su fizički nasrnuli na njih, kao i da su uzvikivali parole mržnje na verskoj i nacionalnoj osnovi, navodeći izraze koje su koristili.

Viši sud u Valjevu je Rešenjem K.br. 11/15 od 20.05.2015., koje je doneo sudija Mitar Đenišić, odbio optužni predlog iz razloga što: „...oštećeni nisu pripadnici bošnjačkog naroda ili muslimani, te ne može biti govora o krivičnom delu izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti“. Apelacioni sud je i ovo rešenje potvrdio i na taj način stavio tačku na svaki drugi pokušaj procesuiranja odgovornih za ovaj napad. Oštećeni i oštećene u ovom postupku su 23.06.2017. uputili ustavnu žalbu Ustavnom sudu Republike Srbije, koja je odbijena 17.9.2018. Preko Jukom-a podneta je predstavka Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu, 10.02.2019. godine; taj predmet je odbijen (u formulaciji odluke Suda kao “neprihvatljiv”), 17. oktobra 2019. godine.

Napadi na aktivistkinje/aktiviste povodom obeležavanja 20 godina od genocida u Srebrenici

Jun i jul 2015 - aktivistkinje i aktivisti su skoro svakodnevno bili meta uvreda i pretnji, a naročito su bili izloženi verbalnim napadima tokom trajanja akcija kojim je obeležavana godišnjica genocida u Srebrenici (akcije u Beogradu 07.07 i 10.07, 08.07. u Šapcu, 09.07. u Loznici) . U isto vreme veliki broj pretnji i uvreda je poslat na Facebook profil Žena u crnom, uvrede su bile uglavnom na mizogenoj i šovinističkoj osnovi (“kurve u crnom”, “ubi baliju”, “kurave, majku vam mrtvu jebem”, “mamu vam jebem ustašku”...).

Zabrane javnih tribina - u organizovanju javnih tribina u vezi sa genocidom u Srebrenici, Žene u crnom bile suočene sa brojnim problemima – sprečavanjem i onemogućavanjem održavanja tribina u javnim ustanovama – kulturnim institucijama: Dom kulture (Američki kutak) u Novom Sadu, Kulturni centar u Zrenjaninu, Studentski kulturni centar u Kragujevcu, Američki kutak u Kragujevcu, Dom Omladine (Američki kutak) u Beogradu. Sve navedene ustanove su u nadležnosti lokalnih vlasti na čijem čelu je SNS. Žene u crnom su, zahvaljujući građanskoj odgovornosti i solidarnoj prijateljskoj podršci kulturnih centara i drugih institucija (Nezavisno društvo novinara Vojvodine u Novom Sadu, Zeleno zvono u Zrenjaninu, Dom omladine u Kragujevcu) uspele da organizuju zakazane javne tribine, s tim da su iz organizacionih razloga datumi nekih tribina bili promenjeni.

10. jul 2015, Beograd – organizacije za ljudska prava i demokratiju iz Srbije planirale su da se akcija **#Sedamhiljada** izvede 11. jula ispred Skupštine Republike Srbija, a u znak solidarnosti i poštovanja žrtava genocida u Srebrenici. Međutim, zbog najave desničarskih organizacija da će sprečiti skup, MUP je zabranio sve ulične manifestacije 11. jula u Beogradu. Umesto toga, 10. jula (od 23:00 do 24:00) organizacije za ljudska prava, među kojima i Žene u crnom, organizovale su komemorativni skup u parku ispred Predsedništva Srbije. U akciji je učestvovala više desetina aktivistkinja Mreže Žena u crnom Srbije, kao i aktivistkinje Žena u crnom iz Belgije, Italije, Španije. **Pripadnici desničarskih organizacija su ometali skup, a za to niko nije odgovarao.**

10. jul 2017 - povodom 22. godišnjice genocida u Srebrenici, Mreža Žena u crnom uz podršku Multimedijalnog centra Led art, Dah teatra, Inicijative mladih za ljudska, Autonomnog ženskog centra organizovala je na Trgu Republike, u Beogradu 10. jula 2017. godine scensku akciju u crnini i ćutanju "*Srebrenica 8372...*". I ovom prilikom aktivisti/kinje su bile napadnute.

Ova akcija je, kao i svake godine, planirana da se održi na Trgu Republike, ispred spomenika Knezu Mihailu. Skup je uredno prijavljen policiji. Po dolasku aktivistkinja i aktivista na Trg Republike, na mestu gde je trebalo da se održi skup, već se nalazila grupa osoba, među kojima je bio veći broj pripadnika ekstremno-desničarskih organizacija. Simo Spasić (iz udruženja Srba kidnapovanih i ubijenih na Kosovu) je predvodio akciju. Primećeni su takođe **Radimir Počuča**, uslovno osuđen za učešće u ratu u Ukrajini, nedavno oslobođen za krivično delo ugrožavanja sigurnosti aktivistkinja Žena u crnom, **Miša Vacić**, lider profašističke organizacije 1389, osuđen za napade na LGBT osobe, koji je do nedavno bio savetnik u Vladi Aleksandra Vučića, **Milovan Drecun**, novinar, koji se isticao tokom ratova u širenju mržnje prema drugim narodima, naročito prema Albancima na Kosovu, danas poslanik Srpske napredne stranke i predsednik skupštinskog odbora za Kosovo. Primećen je i veći broj pripadnika ekstremističke organizacije **Zavetnici**, kao i neonacističke organizacije **Alternativa**. Oni su, između ostalog, držali ruske i srpske zastave, kao i zastave sa likovima haškim optuženika i osuđenika Radovana Karadžića i Ratka Mladića.

Policajci koji su obezbeđivali skup su građane/ke koji su došli na skup Žena u crnom premestili na drugi kraj Trga Republike, okružili ih i praktično ograničili kretanje, kao i pristup skupu. Aktivisti/kinje i građani/ke koji su hteli da se priključe su imali problema, jer policija nije dopuštala da se priđe. U isto vreme pripadnici desničarskih organizacija su se slobodno kretali, dobacivali, pretili, vređali građane koji su došli da odaju počast žrtvama genocida u Srebrenici. Policija je rekla ŽUC-u da su najavu za skup desničara dobili u toku dana, a po proceduri svaki javni skup se mora prijaviti pet dana pre održavanja. Kad smo upitali policajca o tome kako su dobili dozvolu, odgovorio je: "**Oni su pozvali kabinet ministra!**". Iako su nadležni organi imali pravo da ne odobre održavanje skupa, u isto vreme i na istoj lokaciji, licima za koje od ranije znaju da su nasilni, kao i da im je jedini cilj da spreče i ometaju skup Žena u crnom, policija je dozvolila održavanje skupa ekstremnih desničara.

I pored krivične prijave koje su podnele Žene u crnom, niko nije odgovarao za napad.

10. jul 2020. - povodom 25 godina od genocida u Srebrenici, Žene u crnom i umetnički kolektiv 'Škart' su organizovali mirovnu akciju u crnini i ćutanju, na Trgu Republike u Beogradu. Akcija je trajala kraće od predviđenog vremena, održana je u

veoma napetoj atmosferi zbog strogih epidemioloških mera, a prvenstveno zbog napada fašističke grupe muškaraca. Oni su pokušali da prekinu akciju, fašisti su vikali: „Živeli Radovan Karadžić i Ratko Mladić“, „Srebrenica nije genocid“ itd. Očigledno je da su oni instruirani od strane režima, kako bi prekinuli mirovnu akciju Žena u crnom. **Ni za ovaj napad niko nije odgovarao.**

10. jul 2021. g. – Ometanje skupa „Srebrenica – ime genocida“: Više sati pre održavanja akcije ŽUC-a, Trg Republike je okupirao veći broj pripadnika profašističkih organizacija. Žene u crnom su dve nedelje ranije prijavile akciju policiji. Preko šezdeset ultradesničara, ometali su akciju glasnim vređanjem i pretnjama. Oni su nosili mnoštvo slika i barjaka sa likom haškog osuđenika Ratka Mladića, zastave sa mrtvačkim lobanjama i ostalim fašističkim simbolima. Među njima su bili Simo Spasić, predsednik Udruženja nestalih i kidnapovanih Srba sa KiM i Damnjan Knežević (Narodne patrole). Sve vreme izvođenja performansa posvećenog žrtvama genocida, fašisti su pojačani megafonom vikali, pretili smrću, skandirali „Rat-ko Mladić, srpski heroj“, „Srebrenica – nije genocid“, „Kurve, pede-ri, Srbiju ste sjebali, Srbija, Rusija, ne treba nam unija!“, „Spremite se, spremte četnici, silna će borba da bude! Bacajte bombe četnici!“

„Od Topole, od Topole, pa do Ravne gore“, „Žene u crnom su pred-ratne ratne i posleratne profiterke. One nikoga nisu izgubile. Nji-ma niko nije ubijen“. Takođe, fašisti su sa razglasa puštali pesme u kojima se veličaju ratni zločinci, negiraju presude Haškog tribunala, ismevaju žrtve. Dok je Staša Zajović davala izjavu medijima, većina pripadnika fašističkih grupa se grupisala oko nje, stvarajući snažan fizički pritisak i ponavljajući otvorene pretnje: „Staša, pregaziću te autom!“, „Staša, ubiću te!“, „Staša, ko će da te sahrani?“, „Stašo, kur-vo, Bednice jedna, mamu ti jebem ustašku“, „Marš iz Srbije“, „Jebem te u usta“, „Staša Ustaša“, „Kurvo crna“...

U veoma teškim uslovima, ugrožene nasilnicima sa svih strana, bez uverljive zaštite policije, aktivistkinje su u skraćenom obliku izvele scensku akciju „Srebrenica – ime gonocida“, zajedno sa umetničkim kolektivima 'Škart' i Dah teatar. Pažnji građana izloženi su baner dugačak 12 metara sa natpisom „Srebrenica – ime genocida“; srebrne folije na kojima je ispisan zvaničan broj žrtava 8372; činjenična istina o genocidu, instaliranje simboličkog memorijala, Srebre-ničkog cvijeta. U akciji je učestvovalo sedamdesetak aktivistkinja i aktivista iz Beograda, Novog Sada, Leskovca, Vlasotince, Kraljeva, Zrenjanina, Novog Pazara, Niša, Pančeva.

Žene u crnom 2. jul 2021.
(Priredila: Staša Zajović)